

неповнолітніх. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-85>.

6. Светлічна О., Светлічний І. Актуальні питання протидії злочинності неповнолітніх засобами відновного правосуддя. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 28–31. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-6>.

7. Svetlichnyi I. V. THE ROLE OF RESTORATIVE JUSTICE IN COUNTERING JUVENILE DELINQUENCY. *Juridical scientific and electronic journal*. 2022. № 1. С. 254–257. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/63>.

8. David Sloan Wilson & Elliott Sober Reintroducing group selection to the human behavioral sciences. *Cambridge University Press*. 2010. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/behavioral-and-brain-sciences/article/abs/reintroducing-group-selection-to-the-human-behavioral-sciences/634687DF831997525E21E5899B23CC8D>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-92>

КОЛАБОРАТИВНЕ ПРАВО ЯК СУЧАСНИЙ АЛЬТЕРНАТИВНИЙ МЕТОД ВИРІШЕННЯ СІМЕЙНИХ СПОРІВ

Тюря Юлія Іванівна

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна*

Конфлікти супроводжують людство протягом усієї історії його існування. Хоча суди відіграють ключову роль у розв’язанні суперечок на основі правових принципів, однак варто замислитись: чи завжди судовий розгляд є оптимальним рішенням, особливо коли він призводить до ситуації «хтось виграв – хтось програв»?

При вирішенні конфліктів важливо зосереджуватись не тільки на кінцевому результаті, але й враховувати його вплив на подальші відносини між сторонами. Рішення, яке руйнує стосунки, навряд чи можна назвати справді справедливим. Це особливо важливо у контексті сімейного права, де традиційний судовий розгляд часто розглядається лише як один із можливих варіантів, але зазвичай ухвалене в суді рішення негативно впливає на міжособистісні та родинні відносини. З

огляду на це, важливо досліджувати й інші альтернативні підходи до розв'язання сімейних конфліктів.

Одним з перспективних напрямів альтернативного врегулювання сімейних конфліктів є колаборативне право (у закордонній літературі його іноді називають «спільним» правом). Колаборативне право (Collaborative Law) – це позасудовий метод розв'язання спорів, що полягає у проведенні переговорів між сторонами конфлікту без залучення третьої нейтральної сторони, однак за обов'язкової участі їхніх адвокатів, які пройшли спеціальне навчання та отримали кваліфікацію колаборативних юристів, та, за необхідності, іншими фахівцями (психологи, фінансові консультанти тощо) [1, с. 355].

У 1990 році адвокат з сімейного права Стюарт Вебб, практикуючи традиційне судове вирішення спорів, усвідомив, що змагальні судові процеси завдають шкоди не тільки його клієнтам, а і йому самому, негативно впливаючи на емоційний стан і загальне благополуччя. Тому він принципово відмовився від участі у судових засіданнях, зосередився на пошуку мирних способів врегулювання конфліктів і почав співпрацювати лише з тими клієнтами, які були готові до конструктивних переговорів [2, с. 78 – 79].

Зараз колаборативне право практикується на чотирьох континентах і приблизно в тридцяти країнах світу [3, с. 9].

Особливістю цього методу є принципова його орієнтація на інтереси та потреби кожного учасника конфлікту та обов'язок зберігати атмосферу взаємної поваги й конфіденційності. Водночас важливим компонентом колаборативного права є участь усіх зацікавлених сторін у так званій «чотиристоронній зустрічі», під час якої сторони конфлікту разом зі своїми адвокатами ведуть спільні переговори з метою досягнення взаємоприйнятного рішення. На відміну від медіації, де учасники конфлікту можуть діяти самостійно, а медіатор тільки сприяє їхньому діалогу без надання юридичних порад, колаборативне право передбачає обов'язкову участь кваліфікованих юристів, які представляють інтереси клієнтів і консультують їх щодо правової позиції.

Важливо, що у разі недосягнення згоди між сторонами конфлікту адвокати втрачають право представляти клієнтів у суді, тому колаборативний підхід стимулює їх до максимально ефективного врегулювання спору з урахуванням як правових аспектів, так і потреб сторін – на відміну від медіації, де така відповідальність відсутня.

Таким чином для адвокатів колаборативне право є особливо цінним, адже воно поєднує в собі елементи класичного представництва клієнта та медіації, дозволяючи їм направляти, захищати та підтримувати своїх клієнтів [4, с. 11].

У 2014 році Міжнародна Асоціація колаборативного права (IACP) опублікувала мінімальні стандартні вимоги щодо базової підготовки юристів-практиків та консультантів з колаборативного права. Щоб стати фахівцем з колаборативного права, юристи та інші спеціалісти мають пройти комплексне навчання: 12 годин – з основ колаборативного права шляхом участі у навчальних курсах, семінарах, конференціях або інших заходах, схвалених IACP; 30 годин тренінгу з клієнтоорієнтованого вирішення конфліктів та 15 годин навчання переговорам і комунікації. Додатково психологи проходять 3 години навчання з сімейного права, а фінансові консультанти – 20 годин підготовки з фінансових аспектів розлучення [5].

Упродовж чотирьох років з 2006 по 2010 рік Міжнародна асоціація колаборативного права досліджувала ефективність застосування колаборативного права шляхом інтерв'ювання та опитування працівників судів та адвокатів, які регулярно використовували його у своїй професійній діяльності. Дослідження показало, що колаборативне право застосовувалось переважно у справах про розлучення (97%), більшість із яких стосувалась сімей з дітьми (84%), при цьому типовий клієнт – це особа 40–54 років з вищою освітою та значними фінансовими активами. Процес характеризувався активним залученням психологів (82 %) і фінансових консультантів (71%), проведенням в середньому чотирьох чотиристоронніх зустрічей, а майже половина справ (44%) була вирішена менш ніж за півроку [5].

На думку Полін Х. Теслер, сертифікованої спеціалістки з сімейного права колегії адвокатів штату Каліфорнія, колаборативне право є «рухом знизу вгору, започаткованим самими юристами», які прагнуть захистити сім'ю від змагальних процесів розлучення. Колаборативна практика характеризується міждисциплінарним підходом, який Теслер метафорично визначає як «коучинг для дорослих», де кожен учасник отримує індивідуальну підтримку відповідно до власних потреб. Зокрема, психологи сприяють управлінню стресом і покращенню комунікації, фінансові консультанти здійснюють нейтральний аналіз фінансових даних і прогнозують наслідки варіантів врегулювання конфлікту, а фахівці з питань дітей гарантують врахування інтересів дитини у процесі без її прямої участі у переговорах [6].

Підсумовуючи розглянуте, можна стверджувати, що однією з ключових переваг колаборативного права є його здатність поєднувати елементи, притаманні судовому розгляду, з інноваційним, неконфліктним підходом до врегулювання спорів. Наприклад, участь адвокатів, які консультують клієнтів і забезпечують дотримання правової позиції, створює відчуття процесуальної захищеності, подібної до тієї, яку гарантує суд. Крім того, залучення інших фахівців, таких як фінансові консультанти та психологи, забезпечує всебічний розгляд

справи, подібно до експертиз у суді. Важливою є також прозорість – сторони добровільно розкривають усю релевантну інформацію, уникаючи стратегічного приховування, характерного для суду. Водночас на відміну від змагального судового процесу, де сторони протистоять одна одній, а адвокати прагнуть перемогти, колаборативне право базується на принципах співпраці та пошуку взаємовигідного рішення. Тут відсутня мета довести свою правоту через протистояння, а натомість сторони разом зі своїми адвокатами та іншими фахівцями конструктивно обговорюють потреби та інтереси кожної зі сторін. Таким чином, колаборативне право зберігає елемент професійної юридичної підтримки та експертного аналізу, але відмовляється від конфронтаційної моделі судового розгляду, сприяючи більш гнучкому та орієнтованому на потреби сторін вирішенню спору.

Література:

1. William H. Schwab. Collaborative Lawyering: A Closer Look at an Emerging Practice. *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*. 2004. Volume 4. Issue 3. P. 351 – 399.
2. Fairman C. M. A proposed model rule for collaborative law. *Ohio State Journal on Dispute Resolution*. 2005. Volume 21. P. 73 – 122.
3. Mallon P. Collaborative Practice: An Overview. *Judicial Studies Institute Journal*. 2009. Volume 1. P. 3 – 10.
4. Тюрю Ю.І. Переваги та особливості колаборативного права у сімейних спорах. *Науковий журнал «Приватне та публічне право»*. 2024. № 2. С. 9 – 14. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5666.2024.2.2>.
5. The Current and Prospective Use of Collaborative Law in Maryland. Administrative Office of the Courts, September 2013. URL: <https://www.courts.state.md.us/sites/default/files/import/courtoperations/pdfs/collaborativelawreport2013.pdf>.
6. Judges love collaborative law – here's why : The American Bar Association. URL: <https://www.americanbar.org/news/abanews/publications/youraba/2018/july-2018/neither-mediators-nor-negotiators--collaborative-lawyers-emphasi/>.